

Warszawa, 28.11.2016 r.

KAZACHSTAN: MAKS BOKAYEV I TALGAT AYAN ZOSTALI SKAZANI NA PIĘĆ LAT POZBAWIENIA WOLNOŚCI ZA UDZIAŁ W DEMONSTRACJI POKOJOWEJ

W dniu 28.11.2016 r. sąd kazachstański skazał aktywistów Maksa Bokayeva i Talgata Ayana na 5 lat pozbawienia wolności. Ponadto sąd zakazał im zajmowania się działalnością społeczną przez okres 3 lat i nałożył na nich grzywnę w wysokości 530,250 tenge (około 1500 euro). Aktywiści uczestniczyli w pokojowej demonstracji, angażowali się w działania społeczne i wyrażali swoje poglądy w sieciach społecznościowych. Za to zostali oskarżeni o „podżeganie do nienawiści między władzami a społeczeństwem”. Baza dowodowa nosi wyraźne oznaki sfabrykowania. Treść aktu oskarżenia nie posiada żadnego sformułowania prawnego i nawet sama sędzia orzekła, że sprawa ma „charakter polityczny”.

Bokayev i Ayan zostali skazani pod zarzutem „podżegania do nienawiści społecznej” (art. 174, ustęp 2 KK RK), „rozpowszechniania fałszywych informacji” (art. 274, ustęp 4 KK RK) i „naruszania trybu organizowania demonstracji” (art. 400 KK RK).

Znani działacze społeczni Maks Bokayev i Talgat Ayan byli uczestnikami masowej demonstracji pokojowej w mieście Atyrau, które odbyło się w dniu 24.04.2016 r. W kwietniu 2016 roku w regionach Kazachstanu odbyły się pokojowe demonstracje przeciwko zmianom w kodeksie ziemskim. Protestujący wyrazili również brak zaufania do ogólnej polityki skorumpowanych władz. Przewodniczący zagroził podjęciem „najsurowszych środków”, po czym zatrzymano ponad 1000, a aresztowano ponad 30 protestujących.¹ Komitet Bezpieczeństwa Narodowego (KBN) wszczął postępowanie karne przeciwko kilku aktywistom w mieście Atyrau. Przeciwko Maksowi Bokayevowi i Talgatowi Ayanowi wysunięto najpoważniejsze oskarżenia. Od maja 2016 r. znajdują się w areszcie śledczym.

W dniu 12.10.2016 r. Atyrauski Sąd Miejski nr 2 zaczął rozpatrywać sprawę Bokayeva i Ayana (sędzia - Gulnar Dauleshova; prokuratorzy - Kasym Sydykov i Marat Khabibullin). Dla dziennikarzy i obserwatorów przeznaczono pomieszczenie, w którym, z problemami technicznymi, była transmitowana rozprawa. Obserwatorami byli m.in. przedstawiciele ambasad Niemiec, Kanady, Holandii, Stanów Zjednoczonych i Francji.² Ponadto na rozprawie byli obecni kazachstańscy aktywiści i obrońcy praw człowieka Yevgeniy Zhovtis, Yerlan Kaliyev, Asel Nurgaziyeva, Galym Ageleuov, Zauresh Battalova i inni.

AKTYWISTOM ZARZUCONO UDZIAŁ W DEMONSTRACJI, KTÓRA „MOGŁA ZAKOŃCZYĆ SIĘ ZAMIESZKAMI”

Prokuratura i sąd orzekły, że Bokayev i Ayan „pomimo braku zgody władz, zdając sobie sprawę z możliwości zamieszek i nielegalnych działań, wzywali do udziału w proteście”. Oznacza to, że akt oskarżenia oparty jest na założeniach. Tłumna demonstracja w Atyrau przebiegała pokojowo, co nawet odnotowali policjanci w swoich zeznaniach. Śledczy uznali za pogwałcenie prawa to, że Bokayev był

¹ <http://en.odfoundation.eu/a/7944,report-oppression-of-participants-in-rallies-against-land-reform-in-kazakhstan>

² https://bureau.kz/novosti/sobstvennaya_informaciya/priznali_krizisnoe_polojenie_naroda/; <http://rus.azattyq.org/a/atyrau-bokaev-ayan-sud-svideteli/28096291.html>; <http://rus.azattyq.org/a/28103315.html>

zainteresowany „zwiększeniem rozpoznawalności publicznej i politycznej”. Na uwagę zasługuje zdanie wypowiedziane przez prokuratora Sydykova w sądzie: „Państwo nie zabrania Bokayevowi wyrażania opinii siedząc u siebie w domu”³.

SĄD UZNAŁ ZA PRZESTĘPSTWO PUBLICZNĄ KRYTYKĘ WŁADZ

Zgodnie z treścią aktu oskarżenia, Bokayev i Ayan „negatywnie oceniali działalność przedstawicieli władz państwowych i manipulowali negatywną opinią publiczną na temat Reformy Rolnej”.⁴ Dlatego ich działania rzekomo mają „oznaki zagrożenia dla stabilności społecznej”.

Śledczy zauważyli, że Bokayev i Ayan „wywoływali konflikty społeczne poprzez tworzenie negatywnej opinii na temat grup społecznych (członków parlamentu, akimów) i grup zawodowych (pracowników organów ścigania i służb specjalnych)”. W ten sposób prokuratura i sąd uznają, że społeczeństwo i przedstawiciele władzy to dwie „grupy społeczne”.⁵ To stwierdzenie jest absurdalne z punktu widzenia socjologii i nauk politycznych.

WYKORZYSTANIE ZEZNAŃ ŚWIADKA ZALEŻNEGO OD ŚLED CZYCH, PRZEBYWAJĄCEGO W WIĘZIENIU

Kluczowymi świadkami oskarżenia stali się kazachstański oligarcha Tokhtar Tuleshov oraz jego asystenci: Nurgali Dosanbayev i Olzhas Bekbauov. Tuleshov został zatrzymany już w styczniu 2016 r. Władze twierdzą, że podczas pobytu w areszcie śledczym finansował demonstracje przeciwko reformie rolnej. W dniu 01.11.2016 r. Tuleshov został skazany na 21 lat pozbawienia wolności pod zarzutem próby siłowego przejęcia władzy, co było wynikiem wojny między elitami. Śledczy mogli uzyskać od przebywającego w więzieniu Toleshova „potrzebne” zeznania w sprawie Bokayeva i Ayana.

Sąd przesłuchiwał Tuleshova i jego asystentów za pomocą wideokonferencji, przy czym łączność czasami zrywała się. Sąd odrzucił wniosek adwokatów o osobistą obecność tych świadków. Według ich zeznań, Tuleshov, za pośrednictwem swoich asystentów Dosanbayeva i Bekbauova, przekazał Ayanowi 100,000 dolarów. Jednocześnie Tuleshov stwierdził, że nigdy nie kontaktował się z Ayanem. Według prokuratury, otrzymane pieniądze Talgat Ayan rzekomo „przekazał na przechowanie” działaczowi Marlanowi Yesilbayevowi, którego znał jeden dzień. Śledczy twierdzą, że pieniądze znaleziono u Yesilbayeva.⁶

FALSZYFIKACJA BAZY DOWODOWEJ

Baza dowodowa w tej sprawie opiera się na następujących danych:

- Niejawne czynności dochodzeniowe w postaci podsłuchiwania rozmów telefonicznych Bokayeva i Ayana. Podczas tych rozmów aktywiści wyrażali chęć wzięcia udziału w demonstracji.
- Zeznania świadków oskarżenia. Przesłuchano kilku naftowców, którzy uczestniczyli w demonstracji. Okazało się, że sformułowania odpowiedzi w protokołach są praktycznie identyczne (na przykład Bokayev nazywany jest „prowokatorem”). Podczas rozprawy pracownicy naftowi oświadczyli, że nie czytali protokołów przesłuchań, ponieważ śledczy kazali im po prostu „złożyć podpis”.
- „Analiza psychologiczno-filologiczna” postów Bokayeva i Ayana na Facebooku. Eksperci państwowi doszli do wniosku, że działacze „wzniesli konflikt” pomiędzy społeczeństwem a władzami. Bokayev

³ <https://www.facebook.com/stoiken/videos/10207893377877077/>

⁴ <http://rus.azattyg.org/a/atyrau-prenia-storon-delo-bokaeva-i-ayana/28132165.html>

⁵ <https://bureau.kz/novosti/sobstvennaya-informaciya/obvinitelnyj-akt-po-maksu-bokaevu-i-talgatu-ayanu/>;
http://www.ratel.kz/outlook/disfunksija_vlasti

⁶ У Сильбаева нашли футболку, в которую Аян якобы положил деньги. Адвокаты просили суд провести биологическую экспертизу, чтобы выяснить, принадлежала ли футболка Аяну. Но суд отклонил данное ходатайство, так как «условия хранения футболки были нарушены».

próbował zadawać pytania ekspertom, lecz sędzia usunęła go z sali sądowej za „obrazę sądu”.⁷ Prawnicy zakwestionowali niezależność eksperta Zhanny Baysalbayeovej, która była pracownikiem akademii KBN. Strona obrony uzyskała opinie niezależnych ekspertów, lecz sędzia odmówiła włączenia ich do akt sprawy.

STRONNICZOŚĆ SĄDU

W dniu 10.10.2016 r. sędzia Dauleshova wydała decyzję w sprawie zastosowania dodatkowych środków bezpieczeństwa w stosunku do siebie samej, tłumacząc, że „*wyżej wymienione postępowanie karne jest umotywowane politycznie i ma duży rozgłos wśród społeczeństwa, w celu uniknięcia nielegalnych działań ze strony krewnych oskarżonych i innych osób*”. Oznacza to, że sama sędzia określiła postępowanie jako „polityczne” i zdyskryminowała oskarżonych.

Sędzia nie dała Bokayevowi możliwości zapoznania się z niektórymi aktami sprawy. Odrzucona została większość wniosków adwokatów, m.in. odmówiono przesłuchania świadków obrony (np. polityka i działacza Mukhtara Tayzhana). W areszcie śledczym u Bokayeva zaostrzyło się zapalenie pęcherzyka żółciowego i zapalenie wątroby typu C. Jednak sędzia systematycznie odmawiała zmiany środka zapobiegawczego, ignorując opinie lekarskie. W dniu 18.10.2016 r., gdy Bokayev oświadczył, że źle się czuje, sędzia ogłosiła przerwę, lecz jednocześnie powiedziała: „*Sami widzicie, jak on gra przed kamerą*”.⁸

Międzynarodowe, rosyjskie i kazachstańskie organizacje praw człowieka, a także Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. Pokojowych Zgromadzeń, nazwał ściganie Bokayeva i Ayana „nielegalnym” i „umotywowanym politycznie”.

Wyrok w sprawie Maksa Bokayeva i Talgata Ayana oznacza nie tylko odwet na znanych aktywistach, lecz stanowi także kolejne „ostrzeżenie” dla społeczeństwa przed niebezpieczeństwem angażowania się w działania opozycyjne. Stosując totalitarną praktykę sowiecką, kazachstański reżim pokazuje, że każda wypowiedź krytyczna może zakończyć się karą pozbawienia wolności. Niniejszym wzywamy społeczność międzynarodową do zażądania natychmiastowego uwolnienia nowych więźniów sumienia w Kazachstanie - Maksa Bokayeva i Talgata Ayana.

Kazachstan brutalnie narusza postanowienia Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, a także konsekwentnie ignoruje swoje zobowiązania wobec ONZ i UE. Dlatego Parlament Europejski i parlamenty państw UE nie powinny ratyfikować umowy o współpracy z Kazachstanem. Warunkiem podpisania umowy powinno być wyłączenie z kodeksu karnego artykułów wyraźnie politycznych, zaprzestanie represji politycznych oraz przestrzeganie przez Kazachstan zobowiązań w zakresie ochrony wolności słowa i wolności zgromadzeń. Wzywamy także rządy państw UE i firmy zachodnie do bojkotu wystawy „EXPO 2017” w Astanie, aby zwrócić uwagę na systematyczne łamanie praw człowieka w Kazachstanie.

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji, prosimy o kontakt:

Igor Savchenko – igor.savchenko@odfoundation.eu

Ludmila Kozlovska – lyudmylakozlovska@odfoundation.eu

⁷ <http://rus.azattyq.org/a/28103315.html>

⁸ <http://rus.azattyq.org/a/28060258.html>